

Utlåtande 2016:145 RII (Dnr 106-1691/2015)

Stoppa rivningsvågen i Stockholm

Motion (2015:80) av Rasmus Jonlund och Björn Ljung (båda L)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motion (2015:80) av Rasmus Jonlund och Björn Ljung (båda L) om
”Stoppa rivningsvågen i Stockholm” anses besvarad med vad som sägs i
utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Roger Mogert anför följande.

Ärendet

Rasmus Jonlund och Björn Ljung (båda L) framför att staden ska sätta stopp för vår tids okänsliga rivningar av kulturhistoriskt intressanta och värdefulla hus. Motionärerna anser vidare att en flytt av historiska hus ibland kan vara en lösning, men att detta bör mötas med hälsosam skepsis.

Motionärerna befarar att rådande planer på att skriva in klassificeringar i detaljplanerna inte heller ger ett tillräckligt starkt stöd, om ansvariga politiker väljer att bortse från de historiska husens värde i samma grad som hittills. Ett samarbete mellan staden och Riksantikvarieämbetet skulle enligt motionärerna vara av stort värde för att öka skyddet för historiskt värdefulla byggnader och stadsmiljöer.

Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige beslutar att förstärka skyddet av historiska och viktiga byggnader i Stockholms stad, att utreda möjligheterna till ökad samverkan mellan staden och Riksantikvarieämbetet så att skyddet av

kulturhistoriska hus kan stärkas och att anta ett principbeslut om att sluta riva kulturhistoriskt värdefulla hus.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, kulturnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Rådet till skydd för Stockholms skönhet, Fastighetsägarna Stockholm, Samfundet S:t Erik. Fastighetsnämnden har avstått från att svara.

Stadsledningskontoret anser att skyddet av särskilt värdefulla byggnader är tillräckligt starkt och att ett bevarande av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i staden bör prövas från fall till fall.

Exploateringsnämnden framför att frågor beträffande rivning av kulturhistoriskt intressanta och värdefulla hus inte hanteras av nämnden, men framför i sak att många rivningar som sker idag är motiverade.

Kulturnämnden välkomnar en fördjupad diskussion om att bättre säkerställa Stockholms kulturhistoriskt värdefulla byggnader och framför att nämnden genomför ett strategiskt arbete kring hur kulturmiljöfrågorna ska hanteras.

Stadsbyggnadsnämnden menar att skyddet för kulturhistoriskt viktiga byggnader är tillräckligt starkt och att bevarande av byggnader måste vägas mot andra värden.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet välkomnar en diskussion om hur kulturmiljövärdena kan stärkas men är kritiska till principbeslut.

Fastighetsägarna Stockholm menar att bevarande av äldre bebyggelse är viktigt för en stads karaktär men att fastigheter måste kunna utvecklas för att möta moderna verksamheter.

Samfundet S:t Erik stöder motionen och vill förtydliga att ”grön- och blåklassade” hus ovillkorligen ska bevaras samt att fler gulklassade hus bör omklassas.

Mina synpunkter

Stockholm är en stad med historiska avlagringar och ett välbevarat kulturarv som sträcker sig tillbaka ända till medeltiden. Med sina tydliga årsringar är det enkelt att följa Stockholms utveckling i stadsväven. Kulturmiljön är en resurs viktig att värna. Det finns också många bra exempel på planer där detta sker. I Slakthusområdet sparas ett stort antal fastigheter som minner om områdets betydelse ur näringslivshistoriskt perspektiv, samtidigt som området kan kompletteras med en stor mängd bostäder. När staden nu växer i allt högre

grad genom förtätningar i befintliga områden krävs i ännu högre grad att kulturmiljön används på ett strategiskt sätt. Det finns ett behov av en vidare diskussion om hur vi gör detta. Hur ska vi till exempel hantera den fantastiska komposition som Bredäng utgör när området nu ska förtätas.

Det är därför olyckligt att Liberalerna snarare än att fördjupa diskussionen fördummar denna. Liberalernas exempel är också symptomatiska för deras eget snäva fokus, partiet har gång på gång röstat för rivningar av bebyggelse utanför tullarna med högre kulturklassning än de som exemplifieras med i motionen. Åren 2010-2014 revs eller förvanskades 25 grön- och blåklassade byggnader, de flesta för att ge plats för nya bostäder. I de flesta av dessa beslut deltog liberalerna. Detta är ett tydligt exempel på att ett principbeslut vore mycket olyckligt.

Föreställningen att det skulle råda en allmän rivningsvåg i Stockholm stämmer inte. Den mesta bebyggelsen som rivs är äldre industrifastigheter som ger plats till nya bostäder. Ett principbeslut om att inte riva fastigheter av en viss kulturklass skulle innebära att en död hand läggs över många av våra stadsutvecklingsområden. I en växande stad kommer vissa byggnader behöva lämna plats för nya. Vi ser idag ett behov av ändamålsenliga kontorslokaler som 1980-talets kontor många gånger inte kan erbjuda. Att då sätta ett stopp för att riva vissa fastigheter vore att säga att Stockholm ska sluta utvecklas till att bli en allt attraktivare stad. Kulturmiljöfrågorna är viktiga men de måste vägas mot andra värden i stadsutvecklingen. Stadsplanering är i hög grad en fråga om att hantera och balansera olika intressen. Staden har ett mycket bra underlag för bedömningen av det kulturhistoriska värdet av bebyggelsen, detta underlag är också tillgängligt för alla att ta del av och för särskilt värdefulla fastigheter ska också kommunen använda de verktyg vi har i form av q och Q märkningar. Jag anser att skyddet för byggnader är adekvat med hänsyn till Stockholms behov av en omfattande nyproduktion av bostäder och arbetsplatser.

Vad gäller stadens egna fastigheter har vi ett medvetet förhållningssätt till dessa. Vårdprogram upprättas för särskilt värdefulla fastigheter och vi renoverar och hanterar dessa på ett adekvat sätt. Här är också stadsmuseet en mycket viktig aktör, liksom länsstyrelsen.

Sammanfattningsvis vill jag instämma i liberalernas grundsyn att kulturmiljön är en resurs värd att bevara, men tvingas konstatera att partiets slutsatser leder fel.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion 2015:80 av Rasmus Jonlund och Björn Ljung (båda L) om ”Stoppa rivningsvågen i Stockholm”

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2015:80) av Rasmus Jonlund och Björn Ljung (båda L) om att stoppa rivningsvågen i Stockholm bifalls.
2. Därutöver anfördes följande.

Det är naturligt att en stad utvecklas med nya årsringar och kompletteras med ny spännande arkitektur. En del av en stad i förändring och som lever är att vissa hus måste rivas för att ge plats åt framtiden. I Stockholm har emellertid flera äldre hus med starka kulturhistoriska värden rivits. Besluten att riva Klocktornet, Astoriaflygeln och Tullhuset på Blasieholmen är beklagliga och vittnar om att staden har för svagt skydd för historiska byggnader. Det är något som inte verkar bekymra stadsbyggnadsborgarrådet det minsta. När majoriteten bedyrar att de instämmer i att ”kulturmiljö är en resurs” verkar det trots allt inte motsvaras av ställningstaganden i enskilda ärenden. Istället fortsätter rivningsvågen av intressanta byggnader.

De bestämmelser och klassificeringar som görs i staden är uppenbart inte tillräckliga för att skydda några av stadens mest betydelsefulla hus – därför behöver skyddet stärkas. Det kan ske genom ett ökat samarbete med Riksantikvariatämbetet eller med ett principbeslut av kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:80) av Rasmus Jonlund och Björn Ljung (båda L) om ”Stoppa rivningsvågen i Stockholm” anses besvarad med vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 14 september 2016

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Roger Mogert

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Lotta Edholm (L) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Erik Slottner (KD) enligt följande.

Kristdemokraterna tycker att man in i det längsta ska undvika rivningar av kulturhistoriskt intressanta byggnader. Dock anser vi att motionen är väl långtgående och att resonmenagen är väl rigida för att vi ska kunna ställa oss bakom den. Ibland kan man av tekniska orsaker, av fastighetsekonomiska realiteter eller för att uppnå en godtagbar helhetslösning tvingas att riva hus som man egentligen vill bevara. Sådana rivningar ska dock alltid tillhöra undantagen och föregås av mycket goda och adekvata argument. Den tänkta rivningen av tullhuset på Blasieholmen kan exempelvis knappast försvaras med sådana argument. Vid en eventuell rivning ska den nya huskroppen uppnå minst samma kvalitet som den gamla.

Rädslan för pastischer lägger en våt filt över Stockholm. Om ett äldre hus av olika anledningar behöver ersättas anser vi att den nya byggnaden med fördel kan inspireras av samma stil och arkitektoniska ideal som den byggnad som fanns där innan. Detta sker dock i princip aldrig vilket Kristdemokraterna beklagar. I Berlin byggs just nu upp en byggnad i samma stil som det slott som fanns där innan Kommunisterna rev det och byggde upp sitt parlament i sann DDR-stil. I Polen är det vanligt att återskapa byggnadsvärden som gått förlorade i krig. I Sverige tycks det dock finnas en panisk rädsla för detta synsätt vilket vi anser är beklagligt och vittnar om ett elitistiskt tänkande långt ifrån den folkliga viljan.

Det är lätt att tankarna förs till äldre palats från 1700- och 1800-tal när man talar om kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Det är dock långt fler hus än så som omfattas av den kategorin. Många hus från 1960- och 1970-tal är kulturminnesmärkta trots att det bland allmänheten knappast råder någon större vurm för de aktuella

byggnaderna. Exempelvis kan nämnas St Görans gymnasium på Kungsholmen och annexet till Trygg Hansahuset vid Banhusbrons fäste. Dessa hus är förvisso blåklassade men har knappast i allmänhetens ögon samma värde som exempelvis vander Nootska palatset vid Mariatorget eller Jugendpalatset på Strandvägen. Det vore därför mycket olyckligt att låsa fast sig på det sättet som motionen förespråkar.

Remissammanställning

Ärendet

Rasmus Jonlund och Björn Ljung (båda L) framför att staden ska sätta stopp för vår tids okänsliga rivningar av kulturhistoriskt intressanta och värdefulla hus. Motionärerna anser vidare att en flytt av historiska hus ibland kan vara en lösning, men att detta bör mötas med hälsosam skepsis.

Motionärerna befarar att rådande planer på att skriva in klassificeringar i detaljplanerna inte heller ger ett tillräckligt starkt stöd, om ansvariga politiker väljer att bortse från de historiska husens värde i samma grad som hittills. Ett samarbete mellan staden och Riksantikvarieämbetet skulle enligt motionärerna vara av stort värde för att öka skyddet för historiskt värdefulla byggnader och stadsmiljöer.

Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige beslutar att förstärka skyddet av historiska och viktiga byggnader i Stockholms stad, att utreda möjligheterna till ökad samverkan mellan staden och Riksantikvarieämbetet så att skyddet av kulturhistoriska hus kan stärkas och att anta ett principbeslut om att sluta riva kulturhistoriskt värdefulla hus.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, kulturnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Rådet till skydd för Stockholms skönhet, Fastighetsägarna Stockholm, Samfundet S:t Erik. Fastighetsnämnden har avstått från att svara.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm finns många byggnader som har ett särskilt kulturhistoriskt värde och som utgör en viktig del av vårt gemensamma kulturarv. Stadsledningskontoret kan konstatera att plan- och bygglagen stipulerar att en byggnad som är särskilt värdefull från bland annat kulturhistorisk synpunkt inte förvanskas. Hur kulturhistoriskt värdefulla byggnader hanteras i praktiken varierar över landet. I Stockholms stad har stadsmuseet uppdraget att peka ut kulturhistoriskt värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer. Stadsmuseet har utarbetat en metod som innebär att dessa

byggnader kan få tre olika klassificeringar i följande ordning som representerar bevarandegrad; blå, grön och gult. Klassificeringen är ett kunskapsunderlag som används i det dagliga arbetet inom stadens förvaltningar bland annat i samband med detaljplanering och bygglovprövning.

Vad rör hantering av synnerligen värdefulla byggnader som är blåklassade inom stadens (fastighetsnämndens) bestånd ska så kallade vårdprogram upprättas. Vårdprogram är styrdokument som ska säkra att byggnaderna förvaltas och underhålls på bästa sätt för framtida generationer. Även för byggnader som ägs av stadens bolag kan upprättas vårdprogram. Stadsmuseet är ett stöd i prioriteringarna och en kvalitetsgarant när programmen utarbetas. I arbetet med att upprätta skyddsföreskrifter och kombinera dessa med vårdprogram förenklas hanteringen av dessa byggnader samtidigt som förvaltningen av dem kvalitetssäkras. I detta arbete är också Länsstyrelsen delaktig och en avsiktsförklaring med myndigheten har slutits om att samråd årligen ska ske kring vilka av stadens byggnader (i fastighetsnämndens bestånd) med synnerligen kulturhistoriskt värde som bör kompletteras med byggnadsminnesförklaring. Stadsledningskontoret anser att skyddet av särskilt värdefulla byggnader därmed är tillräckligt stärkt.

Stadsledningskontoret anser emellertid att ett bevarande av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i staden bör prövas från fall till fall. Stadens inriktningsmål bör vägas samman med stadsplaneringen i stort och de behov som den skall inrymma. Även fastighets- och exploateringsekonomiska aspekter måste beaktas i relation till bevarandevärdet. Kontoret anser inte att staden kan anta ett principbeslut som skulle innebära att samtliga kulturhistoriskt värdefulla hus i staden bevaras.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 maj 2016 att godkänna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Abit Dundar (L), *bilaga 1*.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Frågor beträffande rivning av kulturhistoriskt intressanta och värdefulla hus hanteras inte av exploateringsnämnden.

Som motionärerna också skriver är alla rivningar inte självklart av ondo. De rivningar som sker idag gäller ofta kontorshus med låg våningshöjd och små fönster eller kontorshus som rivs för att ersättas av bostäder. När en gammal byggnad ersätts av en ny kan exempelvis lägre energiförbrukning uppnås.

Att staden förändras är naturligt. Det är ju alla tiders olika behov som gett oss den

stad som finns idag. Huruvida ett hus ska rivas eller inte bör prövas från fall till fall. Rivning av kulturhistoriskt intressanta och värdefulla hus måste självfallet föregås av noga överväga och välgrundade beslut. Att anta ett principbeslut om att sluta riva kulturhistoriskt värdefulla hus ställer sig exploateringskontoret tveksam till.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2016 att som svar på remissen överlämna och åberopa förvaltningens yttrande.

Reservation anfördes av Rasmus Jonlund m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen välkomnar en fördjupad diskussion om att bättre säkerställa Stockholms kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Det är väsentligt att byggnader och kulturmiljövärden ses som en resurs i en hållbar planering.

Kulturförvaltningen är positiv till en höjd ambitionsnivå vad gäller att tillvarata den resurs som kulturmiljön och de kulturhistoriska byggnaderna utgör. Det är ett led i att uppfylla ÖPs intention om att de kulturhistoriska värdena ska vara en utgångspunkt när staden växer.

Kulturförvaltningen bedriver för närvarande ett internt strategiskt arbete för att se hur kulturmiljöunderlag ska bli mer relevanta för att bättre motsvara behoven i en starkt expansiv region. Detta för att skapa förutsättningarna för ett långsiktigt bevarande av stadens värden.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 maj 2016 att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Peter Backlund (L), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Skyddet av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer ser idag olika ut.

Vid framtagandet av en ny detaljplan kan en byggnad skyddas av en q-bestämmelse. Det är det starkaste skyddet som en byggnad kan ha och innebär att den

har ett särskilt kulturhistoriskt värde och inte får förvanskas. q-Bestämmelsen kan också medföra ett rivningsförbud.

Till detta finns Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering, där kulturhistoriskt värdefulla byggnader kan få tre olika klassificeringar: blå, grön eller gul. Stadsmuseets bedömning utgår från Plan- och bygglagens 8 kapitel § 13, som skyddar mot förvanskning av byggnader som är särskilt värdefulla från historiskt, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Stadsbyggnadskontoret tillämpar Stadsmuseets klassificering i samtliga detaljplaneärenden, samt vid handläggning av bygglovsärenden.

På statlig nivå finns också Riksantikvarieämbetets beslut om vilka områden som ska klassas som riksintressen. Klassningen baseras på Miljöbalkens tredje kapitel och innebär att det kulturhistoriska värdet anses vara så högt att deras bevarande är av nationell betydelse. I Stockholm är följande områden riksintressen:

- Gamla Enskede
- Gröndal
- LM Ericssons industrianläggning och LM-staden i Midsommarkransen
- Norra och Södra Ängby
- Olovslund
- Pungpinan i Skarpnäck
- Skogskyrkogården
- Stockholms innerstad med Djurgården
- Vällingby
- Ålstensgatan
- Årsta centrum

Slutligen finns i Plan- och bygglagens 9 kapitel § 34.2 en bestämmelse om att det är möjligt att neka rivning om en byggnad har ett historiskt, kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt värde. I tolkningen av paragrafen ska lokala avväganden ha stor betydelse, vilket tillämpas genomgående i stadsbyggnadskontorets arbete.

Skyddet av kulturhistoriskt värdefulla byggnader har således genom q-bestämmelser, Stadsmuseets klassificering, bestämmelserna om riksintresse, samt nuvarande skrivningar i Plan- och bygglagen, redan ett omfattande skydd.

I plan- och bygglagen (PBL) finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja; en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och

kommunikationsleder; en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper; en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt; en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens och bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Stadsbyggnadskontoret gör i varje projekt en samlad avvägning och bedömning utifrån ovan nämnda faktorer som behöver. Utifrån detta perspektiv bedömer stadsbyggnadskontoret att skyddet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer är tillräcklig.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Rådet till skydd för Stockholms skönhets yttrande daterat den 21 mars 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Skönhetsrådet har som uppgift att värna Stockholm och dess omgivningars natur- och kulturvärden, verksamhetsuppdraget inbegriper egna initiativ, kontakter med externa byggherrar och arkitekter så väl som att som remissinstans delta i det pågående stadsutvecklingsarbetet inom Stockholms stad. Kännetecknande för rådets arbete är att varje enskilt ärende hanteras efter de förutsättningar som gäller platsen.

Rådet ställer sig mycket positivt till motionens intention att bättre stärka skyddet av historiska och viktiga byggnader i Stockholms stad, att utreda ökad samverkan mellan staden och Länsstyrelsen (inte Riksantikvarieämbetet) i ärenden som rör kulturhistoriskt viktiga miljöer och i viss mån att staden måste ha ett generellt förhållningsätt till dessa miljöers betydelse så att det kan förutsättas att de inte rivs.

Rådet vill dock kommentera att även om rådet ställer sig bakom den generella ambitionen i motionen så hör det inte till rådets arbetssätt att ha ett principiellt ställningstagande i frågan eller stå bakom en allmän överenskommelse om att inte riva hus.

Rådet vill också ifrågasätta verkan av ett planförfarande där den kulturhistoriska klassificeringen ska användas när det gäller kulturhistoriskt värdefulla byggnader, långt mer viktigt är att dessa byggnader får ett skydd genom de vedertagna planinstrumenten: stora och lilla Q och skyddsbestämmelser. Rådet ställer sig dock till fullo bakom en förstärkning av dess absoluta skydd så att det, som varit fallet, inte blir tal om att riva eller flytta kulturhistoriskt högt värderade hus (blåklassade) utan högt ställda krav på motiven och att Stadsmuseets klassificeringskarta i högre grad vägleder besluten i dessa frågor.

Fastighetsägarna Stockholm

Fastighetsägarna Stockholms yttrande daterat den 27 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetsägarna instämmer i att historiska miljöer skapar identitet för en stad och dess invånare samt att moderna byggnader kan adderas och stadsmiljöer bytas ut samtidigt som historiskt värde bevaras. Men det är viktigt att se sambanden som påverkar hur kulturhistoriska värden vårdas.

En förutsättning för bevarande av kulturhistoriska värden är att det finns en ekonomisk hållbar förvaltning av fastigheten. Fastighetsägande är en näringsverksamhet där lönsamhet måste sättas före kulturvärden. Utan denna förutsättning kommer intresset för fastighetsägande och fastighetsutveckling att minska.

Det finns en väl avvägd väg att gå där gamla fastigheter skapar attraktivitet och värde. Framgångsrik fastighetsförvaltning handlar om att utveckla och lyfta fram värden och om att vårda det värdefulla. Att blanda gammalt och nytt ses ofta som attraktivt.

Bland det viktigaste med att bygga stad är att byggnaderna ska kunna användas av moderna verksamheter. Det går i och för sig att använda många gamla hus men när omvärlden och verksamheter förändras så måste de fastigheter i vilka verksamheten verkar också tillåtas att förändras. De fastigheter som inte anpassas till moderna krav riskerar annars att tappa ekonomiskt värde. Det finns många goda exempel på fastigheter som byggts om och byggts på utan att förvanskats radikalt. Den museala och icke-liberala linjen riskerar att leda till förfall och det kan inte vara ett alternativ. Vidare gäller att om inte en fastighetsägare tillåts utveckla och modernisera sin fastighet riskerar den att prestera sämre ekonomiskt vilket i sin tur riskerar att leda till att de kulturella värdena långsamt utarmas till fullo. Till ingens glädje. Denna logik gäller oavsett om fastighetsägaren är privat eller offentlig.

I motionen nämns Astoriaflygeln och Tullhuset som två exempel på byggnader som pekats ut som högt klassade av Stadsmuseet. Det är att glida lite på sanningen. Korrekt är att byggnaderna, liksom nästan alla byggnader, är klassade. I stort sett varje hus i Stockholms innerstad har av stadsmuseet antingen klassats som blått, grönt eller gult, där gult har lägst kulturhistoriskt värde och blått har högst. Astoriaflygeln är gulklassad och Tullhuset är grönklassat. I Liberalernas motion framstår det som att samtliga fastigheter i innerstaden ska blåklassas.

För fastighetsägare är transparens och förutsägbarhet av stor vikt. Processen kring klassningen kan harmoniseras än mer när berörd fastighetsägare involveras på ett tidigt stadie och inte som i skräckexempel så sent som i ett bygglovsskede. Stadsmuseet i Stockholm förtjänar beröm ur den aspekten. På Stadsmuseets hemsida finns karta med klassningarna för fastigheter i Stockholm. Som fastighetsägare blir inte detta en plötslig överraskning mitt i en utvecklingsprocess. Transparens vid kulturklassning är något som alla kommuner bör tillämpa. Klassificeringarna är förvisso endast rådgivande, men betraktas i stort sett som krav. Det är därför viktigt att innebörden av

klassificeringarnas innebörd inte förändras under projektens gång, eller beroende på fastighet, utan är konsekventa.

Fastighetsägarna vill framhålla att en kulturklassning inte innebär totalstopp. Förslaget till ändring av Boverkets byggregler, BBR, var ute på remiss i slutet av förra året men har ännu inte beslutats. Fastighetsägarna instämmer i de förslag som Boverket föreslog när det gäller varsamhetskravet.

Boverket föreslår i remissen att det förtydligas att det är de identifierade värdena som ska bevaras vilket inte nödvändigtvis är liktydigt med ett totalstopp för hela byggnaden. Det betyder att man visst ska få ändra en byggnad så länge identifierade kulturvärden bevaras så långt som möjligt. Det ställer större krav på att identifieringen preciseras så att man vet exakt vad som är bevaransvärt i en byggnad. Det ska i praktiken inte längre bara gå att införa stopp för hel byggnad om inte vissa saker föreligger.

Så här skriver Boverket i sina motiv:

Förtydliga innebörden av varsamhetskravet. Rådet syftar till att ange en metodik för hur man kan analysera vilka konsekvenser för en byggnad olika åtgärder kan medföra. Formuleringen "respektera karaktär" har valts för att tydliggöra att varsamhetskravet inte behöver utgöra ett hinder mot förändringar. I ett antal rättsfall har det klargjorts att man utifrån varsamhetskravet kan ställa krav på att ett antal, för byggnadens karaktär väsentliga, detaljer ska bibehållas till sin huvudsakliga utformning. Ett exempel kan vara fält med blå glasmosaik (Mark- och miljödomstolen i Växjö mål nr P 182-14). Detta tydliggörs genom den avslutande meningen i rådet.

Slutligen kan det argumenteras att det motionärerna föreslår innebär en inskränkning i den av EU och Sveriges grundlag fastlagda äganderätten och egendomsskyddet. Innan detta har undersökts vidare av rättslig expertis ser Fastighetsägarna inte hur motionen skulle kunna beviljas.

Sammanfattningsvis, vill Fastighetsägarna som svar på remissen av motionen bestämt avråda från bifall av motionärernas förslag

- Kulturvärden värnas genom seriösa fastighetsägare som med god affärsförmåga kan utveckla fastigheter med tiden.
- En kulturklassificering bör tydliggöra vilka delar av en byggnad som är skyddsvärda så att fastighetsägare kan utveckla fastigheten med utgångspunkt i denna information.
- Att identifierade värden ska bevaras bör inte vara liktydigt med skydd av hela byggnaden.
- Ett totalstopp för ändringar är en säker väg till en fastighets förfall.
- Ett totalstopp för ändringar kan vara en inskränkning i äganderätten och egendomsskyddet.

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Eriks yttrande daterat den 30 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Samfundet S:t Erik har ända sedan sin tillkomst 1901 haft som huvuduppgift att slå vakt om Stockholms kulturhistoriska miljöer och att förhindra rivning av värdefulla byggnader. Vi instämmer helhjärtat i motionärernas önskan att sätta stopp för rivningar av sådana miljöer och att ”förstärka skyddet av historiska och viktiga byggnader”. Även de nu allt viktigare hållbarhetsaspekterna talar mot rivningar.

Motionärerna föreslår ökad samverkan mellan staden och riksantikvarieämbetet, vilket emellertid bygger på ett missförstånd. Beslut om byggnadsminnesförklaring fattas av länsstyrelsen, som även har ansvar för kulturhistoriska riksintressen.

Omsorgen om kulturhistoriska miljöer och byggnader ligger i första hand på fastighetsägaren och Stockholms stad och i andra hand på länsstyrelsen. Staden och länsstyrelsen har under senare år på ett ur kulturhistorisk synpunkt ansvarslost sätt beslutat om rivning av ett flertal värdefulla byggnader.

Motionärerna nämner särskilt tre hus, som orsakat offentlig debatt, varav ett (”Klocktornet”) redan är rivet. De två andra är tullhuset på Blasieholmen och det som allmänt kallas Astoriahusets flygelbyggnad (”Astoriaflygeln”), kv. Riddaren 18. Det senare huset är i själva verket fastighetens ”huvudbyggnad”, vilket framhölls i Samfundets yttrande 2014-02-05 över detaljplaneförslag för kv. Riddaren 18.

Samfundet poängterade då även att kv. Riddaren 18 borde vara ”grönklassat” i stället för som nu ”gulklassat”. Detta aktualiserar att Stadsmuseet för vissa hus som klassificerats för många år sedan bör ompröva den kulturhistoriska klassningen.

Samfundet S:t Erik stöder sålunda motionen och vill förtydliga att ”grön- och blåklassade” hus ovillkorligen ska bevaras. Även ”gulklassade” hus har mestadels så stor betydelse för stadsbilden att de bör bevaras, men Stadsmuseet bör uppgradera vissa av dessa och dessutom omgående klassificera hus som är rivningshotade, men som inte blivit klassificerade på grund av för låg ålder.

Reservationer m.m.

Exploateringsnämnden

Reservation anfördes av Abit Dundar (L) enligt följande.

Att nämnden beslutar att tillstyrka motionen samt att därutöver anföra:

Det är naturligt att en stad utvecklas med nya årsringar och kompletteras med ny spännande arkitektur. En del av en stad i förändring och som lever är att vissa hus måste rivas för att ge plats åt framtiden. I Stockholm har emellertid flera äldre hus med starka kulturhistoriska värden rivits. Klocktornet, Astoriaflygeln och Tullhuset på Blasieholmen är exempel på byggnader som inte borde rivits och som vittnar om att staden har för svagt skydd för historiska byggnader.

De bestämmelser och klassificeringar som görs i staden är uppenbart inte tillräckliga för att skydda några av stadens mest betydelsefulla hus – därför behöver skyddet stärkas. Det kan ske genom ett ökat samarbete med Riksantikvariatämbetet eller med ett principbeslut av kommunfullmäktige.

Kulturnämnden

Reservation anfördes av Rasmus Jonlund m.fl. (alla L) enligt följande.

- Att tillstyrka motionen
- Att därutöver anföra följande

Det är naturligt att en stad utvecklas med nya årsringar och kompletteras med ny spännande arkitektur. En del av en stad i förändring och som lever är att vissa hus måste rivas för att ge plats åt framtiden. I Stockholm har emellertid flera äldre hus med starka kulturhistoriska värden rivits. Klocktornet, Astoriaflygeln och Tullhuset på Blasieholmen är exempel på byggnader som borde fått stå kvar och som vittnar om att staden har för svagt skydd för historiska byggnader.

De bestämmelser och klassificeringar som görs i staden verkar inte vara tillräckliga för att skydda några av stadens mest betydelsefulla hus – därför behöver skyddet stärkas. Det kan ske genom ett ökat samarbete med Riksantikvariatämbetet eller med ett principbeslut av kommunfullmäktige.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Peter Backlund (L) enligt följande.

att stadsbyggnadsnämnden beslutar att tillstyrka motionen samt att därutöver anföra:

Det är naturligt att en stad utvecklas med nya årsringar och kompletteras med ny spännande arkitektur. En del av en stad i förändring och som lever är att vissa hus måste rivas för att ge plats åt framtiden. I Stockholm har emellertid flera äldre hus med starka kulturhistoriska värden rivits. Klocktornet, Astoriaflygeln och Tullhuset på Blasieholmen är exempel på byggnader som inte borde rivits och som vittnar om att staden har för svagt skydd för historiska byggnader.

De bestämmelser och klassificeringar som görs i staden är uppenbart inte tillräckliga för att skydda några av stadens mest betydelsefulla hus – därför behöver skyddet stärkas. Det kan ske genom ett ökat samarbete med Riksantikvariatämbetet eller med ett principbeslut av kommunfullmäktige.